

СРПСКИ СИОН

Год. VIII.

Број 49.

НЕДЕЉНИ ЛИСТ ЗА ЦРКВЕНО-ПРОСВЕТНЕ И АВТОНОМНЕ ПОТРЕБЕ СРПСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ МИТРОПОЛИЈЕ КАРЛОВАЧКЕ.

СА БЛАГОСЛОВОМ СВЕТОГ СИНОДА.

ВЛАСНИК:

Њ. Светост Српски Патријарх Георгије.

УРЕДНИК:

Протојереј Јован Јеремић.

У Ср. Карловцима у недељу 6. децембра 1898.

ЗВАНИЧНИ ДЕО.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, преузвишени господин Георгије Бранковић, благоизводео је рукоположити дана 29. новембра о. г. свршенога богослова Лазара Киријака за ђакона, дана 30. новембра истога ђакона за презвитера, а хинођакона Мирона Војновића за ђакона.

Његова Светост, православни Архиепископ Карловачки, Митрополит и Патријарх српски, преузвишени господин Георгије Бранковић, благоизводео је јеромонахе Илариона Зеремског, професора богословије, и Георгија Видицког, досадањег војничког свештеника, уврстити у статус придворних калуђера, поделивши им наслов синђела, те овога другог поставити привременим бележником епархије Бачке, с тим, да своје ново одређење има наступити 1. јануара 1899. год.

Његово Високопреосвештенство господин епископ Будимски Лукијан Богдановић благоизводео је, 29. новембра о. г., јереја Велимира Недељковића произвести за протопрезвитера (Будимског), а Пештанског катихету Владимира Димитријевића рукоположити за ђакона.

НЕЗВАНИЧНИ ДЕО.

† Данило Станковић

прави тајни саветник Њег. Величанства, потпредседник и члан Саборског Одбора, председник земаљ. сабора и т. д.

И ако смо знали, да нас сваког часа може потрести вест о смрти у тешкој болестица нашаћенога покојника, потресла нас је она необично, кад ју је огласило велико звоно саборне Карловачке цркве и кад ју у црно зави црна застава велике туге са двора нам патријарашкога. Необично, јер нису ни обични људи, какав беше Данило Станковић. Велике скромности, добра срца, јака значаја, светла ума и снажне речи, где год се чула.

Тим врлинама својим послужио је на свакоме месту, са кога је имао да ради; и у нашем сабору г. 1892. и у Саборском Одбору од г. 1890—1898.

Лака му земља, вечан му спомен!
Слава му!

Вера.

К. П. Побѣдоносцевъ.

(Свршетак.)

Грозно обличавајући књижевнике и фариесеје свога времена, није Христос само њима јединима изрекао оне строге речи предупређења и суђења: те речи би требало, да разуму и схвате сви безумни фанатици нашега времена, непозвани учитељи нових вероучења. „Не називајте се наставницима — један је ваш наставник Христос, и тешко вама, који прелазите море и копно да створите једног странца.“ Хришћанска црква има учитеље, које је сам Христос, као глава цркве, поставио. А њих, учитеље нове вере, ко је поставио и послао? Осим духа самољубља и гордости, дух неслоге и непријатељства, које они сеју међу људима својом проповеђу. Уображавају, да ће разрушити ограду, која ограђује и чува учење Христово, лакше задобити људе за оно учење, које они проповедају, али га једва и сами разуму! Говоре о љубави, али одмамљујући човека из црквене заједнице, дижу у њему гордост, злобу и мржњу према остављеној браћи; саблазњујући људе оним, што су сами измислили, називају то истином, а поричу истинитост ономе, што признаје за истину црква, од које су се они оценили.

„Истина, говоре они, — јесте најдрагоценије достојанство човекове душе. И тако, ако сам ја уверен, да истином владам, како бих могао да не радим, да трпим, а да је не саопћим свом ближњем, који с тога пропада, што нема, што не зна истину?“ Али ко ће ме уверити непозвани пријатељу, да се та твоја истина не оснива једино на твојој личној престави и сведочанству? Покажи ми још авторитетније сведочанство о њој. Или ти можда можеш тврдити, да је на њој печат Божанског откривења? Или си у праву да кажеш о њој, као стари пророци: „тако рече Господ?“ Твоје уверавање није ништа друго, до ли твоје лично, па можда и искрено убеђење: те и ако за тебе самога, то значи све, за мене, твога ближњег, оно баш ништа не значи. Или си ти, можда, од горе добио заповед, да проповедаш и

учиш човечанство ономе, чему си сам од горе поучен? Али такову заповед ти мени не можеш показати и јавно ми посведочити то. Те тако сваки проповедник нове вере, ма како он сматрао за добро своје убеђење, треба да уважава и убеђења својих ближњих.

Али баш то уважање фанатик нове вере и неће да призна, одбацујући га, као нешто недостојно. Своју операцију почиње он на вери свога ближњег, дижући против ње своје убојно оружје, да би разрушио све ограде те вере и целе њене системе, те да би поставио своју на место њено. То, вековима утврђено вероучење, за оне, који га се држе, јесте управо бранич живота; али чим је оно дубље и искреније, чим је тврђи основ, на коме се оно уздигло и стоји, тим се жешће на њега напада, тим се већма разгара жеља, да га разруши и на његовим рушевинама подигне своју замишљену зграду. Циљ — као што нам се показује — јесте сазидање, али сав рад, у корист њену — јесте рушење.

Разрушивши — фанатик тај хоће да подигне, он и не мисли, како је лако разрушити, а како тешко подићи. Поручена зграда стајала је на основу учвршћеном у дубини; али када је она порушена, тада треба за нову зграду изидати нов основ, и дрском руком усудити се поновити вековни посао човечјег духа: ко је пак дао право и моћ за то непозваном рушитељу? Он је овладао својом жртвом и одвео ју је — куда? У пустињу, где су стотине путева разбацани на све стране, али где ни једнога јасног и широког пута наћи нећеш. Ма какова била цел — ето где је крај фанатичког религиозног прозелитизма: у пустињи.

VI.

Оснивачи религијâ, на висинама свога расматрања упознавајући, у системи вероучења, идеју Божанства и Његова одношаја к човеку, стварају према њој и облике култа, у духу исте идеје. Али народна маса остаје у долини, камо светлост чистог расматрања, која обасјава врхове гора, врло тешко допире. У маси се религиозна престава, религиозни осећај изражава у

множини обреда и предања, која с више тачке гледишта могу изгледати као сујеве-
вера и идолслужење. Строги поборник
вере буни се, негодује и тежи, да разбије
ма насилно, тај спољашњи облик народне
вере, као што је оно Мојсије разбио зла-
тно теле, што га је Арон на молбу на-
рода салити дао, док се пророк бавио на
висинама Синаја. Отуда и пуританска рев-
ност таквих учитеља, која често прелази
у фанатизам.

Али у том спољашњем облику вере,
који је сам по себи груб, налази се баш
и само зрно вере, које је способно за
развитак и живот, налази се — вечна
истина. У обредима, у предањима, у сим-
волима и обичајима народна маса види
реално и истинито ваплоћење онога, што
у апстрактној идеји за њу не би било ре-
ално и истинито. Па шта онда, ако би
разбивши спољашњи облик вере изгубили
и само зрно истине? Шта онда, ако, трга-
јући кукољ, истргнемо заједно с њиме и
пшеницу? Па шта тек онда, ако, тежећи
да очистимо народну веру од сујеве-
ре, истребимо и саму веру? Па и ако облици,
у којима прости људи изражавају своју
веру у живог Бога, каткад нас узбуњују
— сетимо се, не односи ли се к нама за-
повед Божанског учитеља: „Пазите да не
презрете једног од ових малих, који ве-
рују у Мене.“

У једној арапској песми налази се ова
поучна прича знаменитог учитеља Целах-
ледина. Једном је Мојсије лутао по пу-
стињи, те срете неког пастира, где се
увердно моли Богу. А ево како се молио
тај пастир: „О, Господе Боже мој, како
бих могао дознати, где ћу те наћи, да по-
стапем Твој роб. Како бих Те радо обувао
и рашчешљавао косу Твоју, прао одело
Твоје, и љубис Твоје ноге, спремао стан
Твој и давао Ти млека од стада мога:
тако те силно жели — моје срце!“ Мој-
сије се разгневио чувши такову молитву
и рече пастиру: „Ти хулиш Бога: Свеви-
шњи Бог је без тела, Њему не треба ни
одела, ни стана, ни послуге. Шта говориш,
неверниче?“

Тада се смркло у срцу пастиреву, јер
он није могао себи да представи, лик без

телеснога облика и без телесних потреба:
он се предао очајању и престао је да
служи Господу.

Али Госпад рече Мојсију: „Зашто си
отерао од Мене роба Мога? Сваки човек
примио је од мене лик бића свога и склад
језика свога. Што је Теби рђаво, то је
другом добро: теби је отров, а другоме
мед. Речи ништа не значе: Ја гледам на
срце човеково.“

VII.

Стари перзијски песник Мухамед Руми
(13. стол.) — автор је знамените песме
Маснави. У њој се налази неколико важних
стихова о молитви, достојних душе, која
верује.

„Неко је приносио молитву Богу у
ноћној тишини викао: „О Аллах!“ А ђаво
му рече: „Ђути брбљавче, докле ћеш бр-
бљати празне речи? Нећеш добити одго-
вора с престолне висине, ма колико викао:
„Аллах!“ и ма колико туговао!“

Смутио се човек, тешко му било и
оборио главу. Тада му се јави пророк Козр
у виђењу и рече: „Зашто си престао при-
зивати Бога и зашто си се покајао због
своје молитве?“ А човек је одговарао:
„Нисам чуо одговора, не чух глас: „Овде
сам“, и бојим се, да сам одбачен од бла-
годатних врата.“ Козр му тада рече: „Ево
шта ми је заповедио Бог. Иди к њему и
реци: „О, човече много кушани! Нисам
ли те Ја поставио да Ми служиш? Нисам
ли ти заповедио, да ме призиваш? А Моје:
„Овде сам“, исто је, што и твој вапај:
„Аллах!“ и туга твоја, и тежња твоја, и
жестина твоја, све су то весници моји к
теби; када си се ти у себи борио и при-
зивао у помоћ. — том борбом и вапајем
Ја сам привукао тебе к Себи и покренуо
молитву твоју. Страх твој и љубав твоја
застори су Моје милости, и у једној твојој
речи „О Господе!“ много се гласова од-
зива: „Овде сам с тобом!“

С руског: Рад. М. Грујић.

Молитва

као извор наравственог живота.

Од дра Хетингера, превео Милан Поповић.

Религија је признавање Бога као извора
и циља свих створова — њен непосредни и

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

WWW.UNILIB.RS

формални израз јесте молитва. Духу је човјечјем својствено, да се клања свакој величини, која му се у животу открива; он се осјећа повучен к оној доброту, која се показује у дјелу љубави; он се чуди генију у дјелу које његов печат носи. Али Бог је живот без недостатка, љубав без мјере, свјетлост без сјенке, моћ без границе. Ако се с тога величина Божја покаже у величини његова створења, ако чудеса његових дјела гледа његово око, ако он гледа доказе његове љубави и доброту у природи и историји, у своме животу и у животу човјештва — тад га мора света језа ухватити, кољена му се морају сама собом преклонити и језик одријешити, да говори као послушно дијете, што му је небо рекло: Свет, свет си, о Господе Боже!

Човјек признаје, да је он и да је све од Бога и с тога се он моли: **Оче наш, иже еси на небеси!** Човјек признаје, да је он и да је све одређено к Богу, да учествује у његовој држави, држави љубави, живота и блаженства, и с тога се он моли: **Да придетъ царствіе твоє!** И докле човјек човјеком остаје, докле траје религија, докле траје дужност молитве, од првог гласа молитве у устима одојчета које тепа, до пошљедњег крика душе к Богу у пошљедњем часу живота.

Живот се сврши, молитва се не свршује. Је ли закон испуњен, кушање савладано, дневни посао свршен и човјек одлази да се одмори од својих трудова — од молитве се не одмара; она траје вјечно као душа сама, која у молитви налази свој живот, свој позив, своју радост, своју утјеху, и с оне стране гроба своје блаженство. Тада је вјера ишчезла, она је постала гледањем; нада је прошла, јер се испунила; само љубав остаје, љубав створа к Богу, кога она сада потпуно гледа. Што дубље, што истинитије човјек Бога познаје, тијем му је богатија молитва; а што се више он молио, тим је више живио, и задаћу свог живота испунио; јер молитва је божанска свеза, која га све ближе и ближе приволи к њему, извору живота.

Што се више човјек моли, тим више испуњава он идеју, идеју самога себе, тијем је ближе циљу, тијем се више приправља за блаженство; јер шта је блаженство блаженстава друго, него непрестана молитва, она небеска армија пуна чуђења, хвале и клицања, која се таласа у вјечности с одушевљењем и усрећавањем од

анђeosких до анђeosких ликова. Кад једном свијет у развалине пане, и кад сјенке вјечне ноћи пану на овај земаљски облик створења — с пошљедњом ријечи оног, који пошљедњи умире, разлијеже се пошљедњи пут молитва на земљи — да се с оне стране нигда не сврши.

Молитва је задаћа човјечја, његова неопходна дужност; али уједно је у њој он добио своју величину и своју утјеху. Кад не би било молитве, која, дотичући се земаљскога, буди у њему изворе вишега живота, тада би била страшно пуста земља, и свијет би био празан као изумрла пустиња, земља широк гроб и небо над њом црн покров, као над мртвачким сандуком. У молитви почива посвећење земље и свега земаљскога, као застава, која навјешћује мир, она стоји над мутним, мрачним долинама овога мучног и болнога живота, који увијек упућује на више, и сваког, и најсиромашнијег и најнижег, упућује на његово вјечно одређење. Узми сиромашу молитву, и онда си му све узео, сву величину, сву појезију његова живота; он сад није ништа друго већ тупа радина теретна животиња, која у чувеном заносу може један тренутак заборавити своје понижење, и једна грозна животиња, ако се из окова избави. „Као што тамјан расхлађује живот угљена“, вели Гете, „тако расхлађује молитва наде срца.“ У молитви отвара се човјеку, па и најнижем, познавање највишег и божанског бића; молитва је филозофија народа, и заиста битна, права, плодносна филозофија.

Из молитве произлазе, сами од себе, остали облици молитве. Ако човјек признаје своје сиромаштво пред бесконачним богатством, своју таму према свјетлости, своју немоћ према свемогућству, своју пролазност и свестрану овисност од бесконачног и неизмјерног, тада му се склапају руке и он се моли: тама се моли свјетлости, да свјетлост добије, сиромаштво богатству, да се њиме обогати, смрт животу, да у њему живот нађе. Молитва постаје молбом. Човјек признаје Бога, с тога се моли и топи се у чуђењу божанскога величанства, а знајући да је ништаван, топи се у дјетињском веселом осјећању хвале за примљена добротина, и благодари му, што га чува од зла. Па ако душа, која се усудила, да се у грјеху противи Богу, немоћ свемогућству, лудост мудрости, пакост сажаљењу, загледа у своју унутрашњост, тада ће се испунити жалошћу,

срамом, болом и покајањем, тада ће се она дубоко сакнута савити пред онога, чије милосрђе не познаје граница.

Молитва постаје приправљањем, почетком помирења с Богом. Све признавање духа, сва хвала, сва радост, сва љубав, сав страх и тежња — показује се у молитви, у молитви се освећује религиозан чин. Да се створење смије молити, да се може молити, да је у њему усађен неутисан нагон за Богом, као што је оку природно, да гледа у свјетлост, да душа смије с тихим, а ипак тако силним настојањем тежити к Ономе, који у бесконачном величанству влада над својим створењем, да добије од њега свјетлост, љубав и весело живот; то је благородство његове бесмртне природе, печат његова рађања од Бога.

Молитва удара мост, који спаја ону страну с овом, на којем се Створитељ и створ састају; она разваљује преграду између времена и вјечности, она постаје дисањем духа, који из те свезе с Богом прима у себе божанске снаге, и с јаким гутљајима пије мудрост и љубав; она постаје купатилом душе, из којег она излази очишћена и препорођена. Тако је свака молитва, као највиши акт религије, заједница Бога с човјekom, за то свака религија садржи битно двије идеје у себи — силажење Бога човјeku; оваплоћење Божанства, и силажење човјека Богу — Теозис, обожење човјештва. „Ми ћемо му бити слични“, вели Апостол. Она тајна, надземаљска заједница, као што се смртном пружа у тајни причешћа, чија су уста примила небески божански хљеб, јесте само с тога највиша појава и врхунац све религије, Хришћанство, религија у еминетном смислу.

Али, ако је молитва религиозно и чисто људско дјело, то се она мора открити и на спољашан начин показати; молитва ствара себи своје видљиво тијело у спољашњем култу, спољашњем, јавном богослужењу. Што религиозно срце у унутрашњости покреће, то се показује у ријечи и у дјелу — символу; цио човјек, тијело и душа су од Бога и кроз Бога; стога је религија дјело цијелог човјека и не само чисто унутрашњи догађај. Што се у новије доба изнијело против спољашњих обичаја код молитве, који се у свима религијама појављују, то су Августин и Тома Аквински већ одавна опровргли. „Они, који се моле, вели онај, понашају се тјелесно као онај, који се с молбом пред једним другим појави; они прекла-

њају кољена, испружају руке, бацају се на земљу и траже друга срества, да своје осјећаје учине чулним. Бог додуше познаје њихову вољу и њихово срце без чулних знакова; али човјек се тијем сам пробуђује, да се тијем више, ревносније и скромније моли. И ја знам, да се покрети тијела не догађају ирије покрета срца, а спољашњим покретом и унутрашњи се покрет узвисује.“ „Природно нам је, да се од чулног к духовном уздигемо; и с тога и бива спољашња видљива молитва у духу и истини, јер она излази из душевне молитве и на њу се односи. Дакако, ми се не можемо на чулни начин к Богу узнијети, али тијем чулним знацима наш се дух позива, да се вине к Богу.“ „Ако се мој дух уздигне“, вели Лихтенберг с правом, „тијело пада на кољена.“

Кад је син Божји молио спас за све, који су у њега вјеровали, кад је хљеб вјечнога живота благосиљао, Он је подизао своје око к небу; кад је плакао, кад му се душа смртно ражалашћавала, осјећај је бацао тијело к земљи.

Ко спрјечава чулни израз молитве, тај сужава душу и одузима тијелу посвећење. *Ко га хоћимично уклања, тај нема шола срца и његова религија није истинита.*

Молитва је излив религиозног живота, и с тога је од наравствене вриједности као ниједно друго дјело човјечје, она је врхунац свијех врлина, кратак израз свега наравственога живота. У молитви све снаге душевне раде, познавање, воља и осјећај, да се извуку из мреже, с којом нас видљивост сваког дана обухвата; она је пењање из мрачне дубине к свијетлим висинама божанске истине, центрум свијех снага, и утапање у вјечне мисли Божје. У молитви осјећа душа близину вјечности, Бог ступа у њену унутрашњост, сад се стишавају таласи кушања, сад бива лака борба, сад бива душа мирна и јасна, као мирно море у коме се небо огледа. Сав наравствени живот излази из молитве, као из свог извора, и повраћа се опет молитви, темељу и круни наравственог живота. Тако постаје, молитва душа душе, живих дах бесмртног човјечјег духа.

Истине моралне и истине откривене.

Евг. Берсье, с руског превео Драг. Драгојевић.

(Наставак и свршетак.)

Тако долазимо до другог дела мога текста. Исус Христос, Који по нашем првом изводу

има право на поверење, као проповедник моралног закона, наговешћује тако веру, као Представник религијозни. С те ћемо Га тачке ми посматрати.

Исус Христос није само учитељ морала и по том не говори само о земаљском, већ признаје да је дошао свише. „Нико се, говори Он, није попео на небо, до ли који се сисао с неба Син Човечји, који је на небу.“ Он са уверењем говори о стварима, које сасвим прелазе наш човечји видокруг. Он нам открива Бога, говорећи о Њему, као што син говори о оцу свом, тумачи нам управљање Божје, његово промишљавање о свима створењима и његове добре смерове по људско спасење. Он јавља напред о својој смрти и управо јасно нас извештава, да ће Себе принети на жртву, да се људство спасе. Шта више у тој беседи, из које сам ја посудио овај предмет моје беседе, црта Он у неколико дивних речи цео план кушања: „Тако омили Богу свет, да је и Сина свог јединородног дао, да сваки, који га верује, не погине, већ да има живот вечни“. Он зна, да та смрт привлачи к Њему све људе и уједно наговешћује своје васкрснуће и своју победу. Он, као живо сведочанство Бога, говори о својој личности, открива Себе својим ученицима, да би Га признали као Онога, кога треба веровати, кога ваља љубити више свега, и у ком свет мора тражити спасење; Он навешћује о будућем суду, описује га какав ће бити.

Та виша страна Христова учења доводи нас у други положај, и умара нас више, него његово морално учење. Кад се говорило о моралним поукама, могли смо о њима судити, јер смо налазили у својој савести верни критеријум за оцену истине. Свака заповед проповеди на гори, свака прича налазила је у нама унутарњи отисак. Тог унутарњег сведочанства имадосмо доста, да признамо истину речи Христових. При том се зна: што је чистија наша савест, тим је приступачније и срце наше за чисте обвезе, тим се више утврдило у нама хришћанско убеђење.

А овде се напротив све друкчије представља. Ми слушамо виша објашњења, којима не можемо веровати. Ништа их на први поглед не потврђује и не даје им очигледне доставерности. Ми приступамо речима Христовим само путем *вере*. До сад смо ишли по чврстој

основи искуства, сад нас позива Христос у дубоко море с бескрајним хоризонтом. Овде нам се намећу два питања: Имамо ли права на свршавање тог акта вере, и можемо ли веровати Исусу Христу.

На прво питање лако је одговорити. Ако се будемо систематски уклањали од вере, која једина и даје приступа религијозној истини, какав нам други пут остаје, да постигнемо ту истину? На сва питања, што се односе на наше происхођење и одређење, невољу, зло, праштање одношај према Богу и будућем животу, наука не даје никаква одговора, и никад се тако не открива као овде. Мени би било лако набројати њена многобројна и одлучна признања тим поводом. Нећу овде разгледати поглед, кога се она држи у том случају; но говорећи јасно, изгледа ми, да би она могла помоћу простих природних средстава пронићи у та питања дубље, него што она то чини. Ја сам просто признао факат, да чиста наука не може умирити грижу савести, прибавити срцу љубав, достојну њега, утешити нас у злу, или нам стећи какво год уверење, које се односи на загробни живот. Така слабост, тако јавно изражена чак тада, кад је наука држала најсјајније победе, јесте појава, која поражава сваки здрав разум.

Па шта да радимо у том случају? Да ли да се одречемо откривати завесу наше будућности и да се задовољимо овим животом, као епикурејци, који се наслађују или стојици, који се покуравају закону дужности, и ништа не знају, осим, да не смеју ништа тврдити и надати се на Бога, или на велику неизвесност, што нас очекује? Пробало се и то хиљаду пута, но ништа се није постигло. Човештво је религијозно по свом бићу. Позитивизам се може допасти једном или двама поколењима, но нигда неће постати доктрином целог човештва.

И овде се Исус Христос јавља са уверењем, које Њему само припада. Он се јавља као истинити посланик, који је од Бога дошао, и на све тамне тачке нашег бића разлива светлост; Он не тражи, не расуђује, не разбира. Он утврђује, и када су Га Јевреји корили за његово сведочанство о самом себи т. ј. зато, што је тврдио без доказа, Он им одговара: „сведочанство Моје је истинито, зато што Ја знам, одкуда сам дошао и куда идем.“ (Јов. VIII. 14.).

И ево резултата: неки људи не повероваше том уверавању Исусовом, други повероваше његову сведочанству, и то веровање укорени се код најпросвећенијег и већег дела човештва. Ми смо Хришћани, и све што знамо о Богу, провиђењу, праштању и вечном животу, добисмо од Исуса Христа Ми поверовасмо Исусу Христу, који говораше о небеском, поверовасмо Му, као усредсредиоцу религијозне истине. А да ли смо имали за то основа? Је ли достојан Исус Христос да буде сведок о вери?

Прво, опажем, да само уверавање, с којим се јављају његова тврђења, има у себи нешто тако, што нас гони да размишљамо. Нико ни никад није говорио с таким уверавањем као Он. Нико никад не рече: „Ја сам од виших, ви од нижих; Ја знам одкуда дођох и куд идем; Ја сам пут, истина, живот; Ја сам светлост света; сваки који мене види, видео је Оца.“ Нико није могао употребити такве потврде, и нико нема права умањити им вредност. Оне јављају собом или страшну заблуду или убедљиву вест. Треба изабрати једно од тога, трећег нема, што признаје и антихришћанска критика.

Па немојте се жалити на њена погрешна објашњења, ма како горка била нашем срцу. Ми имамо све, да видимо, како можемо одбацили сваку двосмисленост и клевету.

Ми верујемо том, што је потврдио Исус Христос, или, по моме тексту, верујемо у Њега, кад нам говори о небесном, зато што је увек говорио истину, расуђујући о земаљском. Ми верујемо по предубеђењу. И тог предубеђења нам је доста. Ма да нам веле: ево човека, који је повукао за собом човечанство у најфантастичније илузије, ми ипак верујемо да је тај човек Богочовек Христос, у свим својим објашњењима, која се тичу предмета, што се могу подвргнути нашој контроли, рекао савршену истину. Он није делио нијега од предрасуда и моралних заблуда свог времена и свога народа, насликавши човечанство онаквим, какво и јесте, и давши праведности дужности и милосрђу вечити образац у Себи. Не беше тачке у којој се Његово учење могаде одбацили или опрорћи. Слушајући Га, осећамо, да истина, коју је Он изрекао, влада над нама и постаје пред нама као идеал, који нас обвезује, привлачи и уједно осуђује. У току векова сила Његове речи неодољиво расте и повлачи милијоне најбољих људи.

То би већ доста било за доказ, кад ми не бисмо лакоислено примали, што нам говори Исус Христос о свету невидљивом, који нас превазилази. Размислите о том! Свага човечанска опћина почива на узајамном поверењу. Број истина које примамо, по сведочанству свих зналаца, јесте огроман; и кад би смо их оверовљавали, тешко би учинили стопу напред, и рад човештва морао би се понављати у сваком индивидууму. А кад је наше веровање већ оправдано, то смо ми поверовали и томе, чија реч беше ваплоћење моралне истине. А ако Њему не поверујемо, коме да верујемо?

По нас се овде тиче супротно питање. Ми верујемо религијозним истинама, објављеним од Исуса Христа, не само зато, што Га признајемо за истинитог представника моралног закона, већ и зато, нарочито, што те религијозне истине допуњују и довршују моралне истине. А те истине толико су обвезне за нашу савест, да примајући једне морамо примити и друге. Нема такве моралне јеванђеоске истине, која у току извесног времена не би прешла на степен религијозне истине. Ето зашто не можемо примити оделито од морала теорије њене. Зато што у очима сваког Хришћанина, морал и доктрина његова тесно и нераздељиво су спојени; зато што свака теорија иде за практиком; чему би приличила доктрина, кад не би разјашњавала одношај, који постоји међу Богом и човеком. У чему би се јављао морал, кад он не би био практична последица тих одношаја. Ако ја само зато, што сам дужан, истичем Исуса Христа као оснивача религијозне истине, ипак сте ви сви приметили, да је та раздеоба била у времену, вештином и не одговара нераздељивој личности Исуса Христа.

Узмите поглавито главне црте моралног учења Христовог. Он склања ученике своје на мир унутарњи, спокојству и тој победоносној кротости, која нема ничег заједничког ни са беспоротног покорношћу будисте, ни са усиљеном чврстоћом стојика. Је ли могућан тај унутарњи мир без вере у праведног и свезнајућег Бога, чијим саизволењем и живи све у свету. Исус Христос тврди, да под видљивим нередом ствари крије се најбољи поредак, да ниједна јота моралног закона не може бити без казне одбачена; да ће човек пожњети, што је посејао. Но те тврдње побуђују дрску критику и подсмех, ако не будемо веровали у

WWW.UNILIB
У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А
Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Бога, који је осветио дати од Њега закон, и Који ће судити свету својим правосуђем. Он је обећао душама, које су дубоко пале, моћ оправдања, потпуно успостављање, радосну и чисту будућност. Но како се то све може остварити, ако права Божјег правосуђа не буду призната, а искуљење примљено и усвојено. Он је објавио славу царства Божјег у правосуђу и истини, не само као идеал, коме ће се човечанство, може бити, кроз 20 или 50 векова вратити, већ и као збиљу, чији је сведок савест свачија. Не претпоставља ли то будући живот и награду за добра и зла дела? Он учи примити несрећу за испитивање, које освећује. Не би ли то имало смисла као љубав Божја, не би се јављала као угочиште наших разбијених и огорчених срцаца на свет! Ето какви ме основи побуђују да кажем, да Христос, законодавац морала, води Христу Искупитељу и Спаситељу, чија проповед на гори позива и заповеда напред осећати крст Голготе; да Јеванђеље све држи, и да човек не може разделити, што је Бог сједино. Браћо! често сте понављали искрено и бојажљиво: „Господе, умножи нашу веру!“ Често сте нас пигали, како се може појачати вера. Један заблудели ђеније, до краја живота несталан у вери, написао је ове значајне речи: „Ако хоћеш да верујеш у Бога, гледај на све тако, као да би се вечно користио Његовим суштатвом.“ Те речи Русозљеве као да разјашњују поуку учитеља над учитељима.

„Ако ко захте шворити вољу Божју, нека зна да је Моје учење од Бога.“ Верујете ли у Христа, законодавца морала? Верујете ли у царство Божје? Ако је Исус Христос ваш учитељ, ако знате да вам Он говори истину, кад говори о земном, послушајте Га и верујте Му, кад вам говори и о небесном. Идући за Њим на гору блаженства, где је дао свету слику царства небесног, пођите за Њим и на Голготу, где је основао то царство силом своје искупне жртве, и реците Му као Петар: „Господе, Ти имаш силу вечног живота“. Додајте као Он: „Ми поверовасмо и познасмо, да си Ти — Син Бога живог.“ Амин.

Наравствено и религиозно васпитање.

а.) Општа начела.

Од дра. Штекла превео с њемачког Милан Поповић.

Друга главна душевна снага човјечја јест моћ тежње, а ова се дијели на чувствену моћ тежње и

на вољу. На ово се, барем по својој практичној страни, односи наравствено и религиозно васпитање. Наравствено и религиозно ошлемењење човјека најважнији је дио потпуног васпитања. Све умно просвјетљење нема никакве вриједности, ако с тиме није спојено наравствено и религиозно образовање. Воља је покретна снага у цјелокупном животу људском; ако дакле воља не добије прави правац, ако она није учвршћена у добру, тада мора цео живот човјечи абнормалним правцем ударити, а умно просвјетљење не само да не може тако шта спријечити, већ је шта више сходно да пријеступе воље још више подупре и повећа.

С тога је судбоносна заблуда „модерне“ педагогике, што она знаде увијек да говори само о образовању разума, и на тај начин сматра за своју потпуну задаћу, да моћ мишљења дјетињег у што већој мјери развије и испуни с најразличитијим знаостима. Само образовање не помаже човјеку ништа, ако га не прати чврст религиозни и наравствени карактер; образован човјек без религије и наравствености скрива под претворним спољашњим ејајем простоту и нискост мишљења и карактера, што је занета страшно. Само образовање није довољно; к томе припадају друге, више моћи, које на вољу утичу. И васпитање се мора послужити тијем моћима, да поведе човјека оном ставом, по којој је он једино кадар благословено дјеловати, како за себе самог тако и за друге. Религиозно и наравствено васпитање мора дакле интелектуалном приступити; истом у оном довршује се цјелокупно васпитање човјечје; оно се не смије ни за живу главу занемарити. С тога је од велике важности да се упознамо с руководним правилима, која морају за наравствено и религиозно васпитање мјеродавна бити.

Али прије но што приступимо ријешењу те задаће, пробитачно ће бити, да прије свега опредјелимо одношај, у коме стоји религиозно и наравствено васпитање једно према другом. За то треба да се придржавамо овог, што слиједи:

а) Темелј свега наравственог образовања је религија, *in concreto хришћанска религија*. Јер само њоме добија врлина онај виши надиродни мотив и онај виши натприродни циљ, којим једино врлина постаје правом врлином и условљава праву срећу човјечју. Ако је наиме човјек створен за натприродни пошљедњи циљ, и ако је то Хришћанство, помоћу којег он долази до тог натприродног пошљедњег циља, то се мора сва наравствена врлина оснивати на хришћанској религији, и мора је пратити дух хришћански, ако треба да стоји у свези

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

чим надприродним пошљедњим циљем, и да утврди праву срећу човјечју. Врлина невјерника није ништа друго до ли прилагођавање нормама спољашње пристојности, без унутрашњег наравственог уздицања, без унутрашње наравствене енергије. По ријечима материјализма, савјест се човјечју не тиче, како он живи и ради, само ако он уклања конфликте са спољашњим нормама друштвене пристојности.*

б.) Из тог слиједи, да и у васпитању мора религиозно образовање бити основ наравственог образовања. Васпитач има прије свега да одгоји васпитаника на Хришћански религиозни начин; васпитаник прије свега треба да научи, да се у духу Хришћанства Бога боји и да га љуби; њега треба прије свега увести у хришћански религиозни живот и привикнути га, да живи у његовој атмосфери и да се с духом његовим прожме мишљење и рад. У дужност спада васпитању, да то оствари.

в.) На том и само на том основу треба васпитање да тада напријед корача од наравственог образовања васпитаникова. Оно се не смије с тим задовољити, да васпитаника само једноставно опомене и наведе на добро и врлину; оно се шта више мора о том старати, да то наравствено добро, и да та врлина у свијести васпитаника добије хришћански религиозни темељ и посвећење. Треба да им представи врлину као оно, на чему Божје допадање почива, и да га потакне, да баш из тог разлога, из љубави к Богу, добро чини, и да прионе око врлине. Исто тако треба да му зло представи као оно, на чему Божје незадовољство почива, да га потакне, да баш ради тога зло избегава. Дакле свугдје мора наравственом образовању религиозно гледиште мјеродавно бити, нигдје се не смије опомена на добро везивати за чисто земаљске молитве и обзире; само се тиме омогућава право и чисто наравствено образовање васпитаниково, које је као такво у стању, да се одупре свима оним кушањима и примамљивањима на зло, с којим је живот испреплетен.

Пошто смо изнијели та општа начела, то можемо прећи на разлагање начина, како има наравствено и религиозно васпитање да се образује на темељу оних опћих принципа, па да свом циљу одговори. Ми већ још од прије знамо, да се моћ тежње показује с једне стране као права снага тежње, а с друге стране као срце или моћ осјећања. Ако смо ради да говоримо о наравственом и религиозном образовању васпитаниковом, то имамо у два правца посматрати моћ тежње. Али срце пробуди се прије него што слободна воља отпочне дјеловати, па

* Вихнер, снага и грађа (Kraft und Stoff) 243—257.

ћемо с тога најприје говорити о наравственом и религиозном образовању срца, а за тим можемо прећи на наравствено и религиозно образовање воље.

Наравствено и религиозно образовање срца.

Срце као средиште и врело осјећаја и афеката (отуда и: моћ осјећања) игра у душевном свеколиком животу човјечјем велику улогу, и чини замашан утицај на цијелу унутрашњу и спољашњу дјелатност човјечју. Докле је срце људско непоковано, докле отров гријеха још није продро у ово најунутрашњије сједиште душевног живота, докле ће човјек добро љубити и остати му привржен, па ако се и превари, ипак ће га управљање непокованог срца свагда опомињати и управљати на повратак бољим путевима. Исто ће се тако сва његова душевна дјелатност уздигнути, ојачати и оплеменити, ако је прати вруће срце, које је одушевљено за све што је право и добро. Ако је према томе рад осјећаја или потиснут, угушен, или напротив сувише надражен и увучем у лажан правац, то тада рђаво утиче на душевни живот; нарочито што се овог пошљедњег тиче он утиче попут бујног потока с пустошењем и харањем на душевни живот, и кадар је, да га сасвим растроји. Ето с тога је право образовање срца за одгајање важна задаћа.

Ако се сад запитамо, како мора васпитање у образовању срца приступити послу, то треба најприје да овдје истакнемо негативна гледишта. Према томе васпитање има прије свега да на то нази. да рад осјећаја у дјетету не ослаби и не угуши се. Јер човјек, у кога је рад осјећаја у своје развијању сирјечен или баш угушен, тај је без духа, осоран, неосјетљив, прост, без благонаклоности, нема појма о лијеном и о племитим радњама, нема појма о ветивитом, добром и лијеном. Ако васпитању не пође за руком, да уклони те узроке од дјетета, који су кадри, да учине такав разорив утицај на рад његових осјећаја, или ако васпитач лажним поступањем с дјететом баш сам томе допринесе, да му срце убије, тада је с тиме времена и вјечна поквареност дјетиња у највише случајева толико колико запечаћена.

Рад осјећаја бива нарочито отупљен и угушен тројаким узроцима; наиме примјерима осорости и немилосрђа, строгим и осорним поступањем, и најлоше прекомјерним његовим напрезањем у душевним и тјелесним радњама. Васпитање треба да брижљиво иде за тим, да ни једно од тих узрока пустошећи не утиче на њежно срце дјетиње. Оно има да удаљи дијете од околине, која би за њега могла бити школа

осорости и тврдокорности; оно има да га чува, да тјелесно не напреже душевне и тјелесне радине снаге дјетиње; оно има најпошље с љубазним поступањем да приступи дјетету. Пошљедње је нарочито важно. Јер ако дијете баш никад не чује ни једне љубазне ријечи, ако га не предусрета никакав израз дубоког осјећаја, никакав чин праве благонаклоности, већ оно свугдје сазнаје само за осорост, приговоре и каштите, или се хладно подспрдују његовим дјетињским осјећајима: на како да неће и оно постати осорно и безосјећајно!

Али с друге стране одгајање има брижљиво да пази на то, да се рад осјећаја васпитаникових сувише не надражи и одвише ненапне. Јер такав сувише надражен и напет рад осјећаја опасан је и штетан за право развијања духа и карактера васпитаникова као и оскудица у осјећају. Човјек, у коме на абнормалан начин рад осјећаја овлада, свагда плива у чисто напетој прекомјерној осјетљивости. „Он је у радости распуштен (разуздан), у жалости свисне, гњев га чини помамним, сажаљење слабим и неправедним; виши рад осјећаја залута у сентименталном руковању, у мистичним лакрдијама, или шта више занесеном несмислу.“ Таква грдоба радње осјећаја може имати различите узроке. Слаб надражен нервни систем пружа врло често природну подлогу к томе, па ако тада још придођу прекомјерна средства за дражење, као и сентименталне лектире, опћење са претјераним (занесеним) људима и разуздана моћ уображења, тада је пронао нормални распоред радње осјећаја.

Васпитање има да удаљи од васпитаника те узроке напрезања радње осјећаја, и да тада срце дјетиње тако води, да оно остане у правим границама. С тога нека оно озбиљно и енергично стане на пут сваком прекомјерном кипљењу осјећаја код васпитаника и нека се чува са своје стране да не апелира код сваке прилике на осјећај дјечињи и да га не напреже. Нарочито нека иде за тим, да се васпитаник не пушта само осјећајем одлучивати на рад, већ да он шта више увијек, кад је говор о његову раду, пушта да у пошљедњој ништанцији разум превагне, који расуђује. Код сваке моћи осјећаја мора васпитаник свагда да очува дужни мир и присебитост, и да пази на глас разума. О том васпитање треба бригу да води; јер само под тим увјетом може оно сирјечити ширење радње осјећаја над разумом.

Позитивно утицање одгајања на рад осјећаја васпитаникових, мора дакле имати у виду та негативна правила уздржавања, ако хоће да се на прави начин образује, и да дође до жељеног доброг усје-

ха. Али ако се сад запитамо, како има одгајање позитивно да утиче на рад осјећаја васпитаникових, да му срце на прави начин образује, то треба имати у виду три тачке, с којим се у том правцу треба васпитаник да позабави, наиме:

а.) Одгајање мора осјећање васпитаниково побудити и његовати, наиме тим правцем, којим ће оно ударити вишим, идејалним и духовним животом човјечијим, и показати се као савезник воље у вишој, наравственој тежњи. Чувствена страна и онако се врло рано у дјејству развије; оvdје је потребно са стране васпитања таково утицање, које њом управља и под уздом је држи; више идејална страна радње осјећаја напротив мора се побудити и његовати, ако хоћемо да дође до права развијања, а та задаћа припада васпитању.

Али у том случају васпитање мора васпитаника на то упућивати, да он учи своје осјећаје и ефекте савлађивати, и да се не допушта од њих без своје воље савладати. Иначе ће се они изопачити, и постаће често опасни за нормално васколико развијање васпитаника. У сваком погледу човјек треба да сам себе савлађује; дакле и с обзиром на рад његових осјећаја. На колико зла наводи афекат, ако се не савлада и не одржи у границама наравственог закона!

Најпошље у дужност спада васпитању, да се васпитаник не задовољава голим осјећајем, већ да се осјећај или афекат, ако је добар приведе у дјело и истинитост. Има наиме милосрдних и осјетљивих душа, које туђи бол осјећају и које врло дубоко у срце дирају лијепе приповјетке или пјесме, али које нијесу ништа мање него човјекољубци и добри побожни Хришћани. То не помаже ништа; добар се осјећај мора у дјело привести, ако ће да има вриједности. С тога треба да се с васпитањем васпитаника на тај начин пожуримо.

Ако уопште има важности то што смо досад рекли, то су осјећаји дјелимице чулне, дјелимице симпатичне, дјелимице идејалне природе. Ако се с тога обазремо на те нарочите огранке рада осјећаја, то се за то могу нарочито још слиједића педагошка правила истаћи:

а) чулне осјећаје не треба отупљивати, али их треба под уздом држати и оплемењивати. Васпитаника треба да пустимо да се радује свему што је лијепо за око, свему што је благозвучно уху, свему што добро прија и мириши у јелу и пићу, свему добротворном у осјећају, али у Господу, који је за оно што је потребно и корисно дао угодно и радосно. Али нигдје није потребније енергично савлађивање рада осјећаја самоодрицањем, као што оvdје.

б) симпатичне осјећаје, као н. пр. осјећај сажаљења у боловима и радостима других треба добро његовати и све утицаје отклонити, који би га могли разрушити. С тога не треба дјецу пуштати да гледају клање животиња, јер се тиме осјећај отупљује. Исто тако бива код чешћег гледања туђих болова, и ако се свагда не побуђује сажаљење. Али најме окрутност према животиња је сасвим довољна, да отупи осјећај у дјетету, па ако ту окрутност чак дјеца почине, то је сигуран знак, да је симпатични рад осјећаја њихових у изумирању. Стога нипошто не смијемо дозволити да дјеца животиње угњетавају. За образовање симпатичког рада осјећаја уопште најбоље нам услуге чине величанствени примјери Христови и светих апостола!

Што се најпошље тиче виших, идејалних осјећаја, то не треба ни за живу главу:

а) да остане естетично чувство код дјеце непробуђено; иначе они имају једно средство мање да се сачувају од осорости и простоте. Дакле треба да га будимо упућивањем на велико и лијепо у створењу Божјем, на лијепо и узвишено у радњама добрих, светих људи и великих карактера, на лијепо и идејално у извршним ремецима и т. д. Али треба да га не само пробуђујемо, већ да и управљамо њиме, да не би досјело у лажан правац, да се не би криво изобразило, већ да држи само оно за лијепо, што је у ствари лијепо, а не само што јако у очи пада. И најпошље треба да га сачувамо од напрезања. Јер ако се естетично осјећање превећ напреже, васпитаник врло лако дође дотле, да фантазира о свијету, а прави му практични живот додија. Покаже ли питомац изврстан таленат за једну или другу грану естетичне вјештине, то не треба таленат сузбијати, већ се побринути за његово сходно изражање. Ако пак предвидимо, да би он на том пољу ипак дошао само до петљарије, тад не треба естетичну наклоност васпитаникову хранити, већ га са свом одлучношћу упутити и одвести на плодније поље његове душевне дјелатности. (Наставиће се.)

ЛИСТАК.

Б Е Л Е Ш К Е.

† Данило Станковић. Поводом тужне вести, да је преузвишени господин Данило Станковић у Господу преминуо, дана 2. (14.) децембра о. г., у Загребу, након дуге и тешке болести, коју је вест Његова Светост примила око осам сати у вече истог дана, истакнута је на патријарашком двору сутра

дан црна застава, и оглашена смрт преузвишенога покојника на свима овомесним црквама. Његова Светост, св. патријарх Георгије, сиречен, да особно присуствује погребу преузвишенога покојника, као што је хтео, изаслао је своје заступнике на погреб, и то: архимандрита *Платона Телечкога* и *Митрофана Шевича*, те протођакона *Данила Пантелића*. Из Карловаца погребу присуствују и г. г. Др. *Лаза Секулић* народно-црквени тајник, *Светозар А. Јанковић*, *Лазар Обреновић* и *Јован Јовић*. О животу преузвишенога покојника доносимо, по „N. N.“, ове податке:

„Благопокојни Данило Станковић родио се је 2. (14.) марта 1834. у Кирину, у бившој другој банској цуковнији. Своје науке свршио је године 1857. е одличним успехом на право и државословној академији у Загребу, те је ступио исте године у државну службу као вежбеник код постојалог ц. кр. хрв.-слав. намесништва у Загребу. Годину дана касније буде додељен жупанијској области у Загребу, а 1859. именован привременим перовођом код наме-стништва, у којем је својству год. 1861. додељен дворском дикастерију у Бечу. Исте године, именован тајничким приставом банскога стола, остаде на свом службеном месту у Бечу и буде 1862. именован перовођом дворске канцеларије. Године 1868. добио је наслов и карактер тајника дворске канцеларије, те је 1869. додељен као министеријални тајник хрватско-славонском министарству у Будимпешти, где му је 1871. подељен наслов и карактер одсе-чнога саветника.

Г. 1872. буде именован одсечним саветником у правосудном оделу кр. зем. владе, те је иза пок. Гостише водио послове овога одела као управитељ од 16. маја 1875. до 3. априла 1877. Затим је г. 1877. додељен као помоћни извештељ кр. столу седморице, а 1881. именован је већником овога врховнога судишта. Год. 1884., 20. фебруара, именован је предстојником одела кр. зем. владе за унутрашње послове, а прев. решењем од 19. јула 1897. након четрдесетогодишњег одличног службовања, умировљен је на властиту молбу.

Мало за тим, 2. августа 1897., изабрао је земаљски сабор Данила Станковића својим председником који је остао до смрти.

За време свога службовања поновно је Данило Станковић с превишења места одликован изјавама превишења задовољста и признања, те редовима. Године 1887 подељен му је ред жељезне круне II. разреда, године 1894 подељено му је достојанство правог тајног саветника Њег. Величанства, а при-

годом умировљена одликован је велекрестом реда Фране Јосипа.

Госп. Данило Станковић заступао је од год. 1884. овамо непрестано град Карловце у сабору, те га је исти град изабрао својим заступником и за периоду 1897. до 1902.“

(Нов министар) Хрватско-славонско-далматински министар преузв. г. Мирко пл. Јосиповић дао је оставку, коју је Његово Величанство благоизволело примити, дужности га министарских разрешити, и његовим наследником превише именовати досадањег кр. великог жупана жупаније Сремске, пресветлога г. Ервина пл. Чеха. Нови министар је одмах положио прописану заклетву у руке Његова Величанства и заузео свој нови положај. Сремска жупанија у министру Чеху губи свога омиљенога жупана. Накнаду за то наћи ће у томе, што је тиме наша ужа домовина добила министра, који ће, како то оправдано веле „Н. Н.“ бити „поузданом свезом између Његова Величанства и автономне владе, какву нам народ иште и треба.“ Растајући се са племенитим жупаном наше красне жупаније Сремске, а познајући његове врлине као мужа високог значаја, поздрављамо преузв. г. Ервина пл. Чеха министра срдачном добродошлицом!

(Избори). За протопрезвитератског помоћника у Ст. Бечеју изабран је свршени богослов Станко Протић.

(Избор учитеља.) У Суботици је изабран за учитеља Богдан Свирчевић, досадањи учитељ у Великом Бечкереку. За учитеља у Кули изабран је досадањи учитељ у Нађфали Жарко Вукадиновић.

(Руска црква у Бечу). Нова руска црква, што се гради у Бечу, у баншти тамошњег руског посланства, довршује се. Црква ће бити по стилу старе Московске архитектуре, помешаке са стилем Византијским. Кубе јој је врло високо, а на пет кула дижу се пет крстова. Црква има два спрата, сваки са својим олтаром.

(Србин на немачком универзитету). За асистента на Гетингенском универзитету изабран је Др. Јован П. Панаатовић, хемичар, родом из Митровица.

(Ватикан и Русија.) Под овим насловом има у „Ендепандансу Белж“ допис из Рима, који саопштава занимљиве ствари. У главном дописник овако пише: Питање о католицима Пољацима давнашње је. Пољаци бркају политику и веру, и католицизам само им је једно од најзгоднијих средстава, да истичу начело своје народности. Католичко свештенство у Пољској превршило је сваку меру нетрпељивости према лицима других вера, а нарочито према право-

славнима. Својој пастви забрањује сваки сношај с православним Русима, па и с оним Пољацима, који се налазе у ближим односима са руским „шизматичима.“ Иначе их одлучују, као што је бивало у средњем веку. Ова нетрпељивост побуђивала је и увећавала непријатељство према руској влади и метежнички дух, а Ватикан је ишао на руку таквом поступању пољачкога свештенства. Односи Ватикана према Русији били су врло хладни до 1894. год. Тада дође за представника Русије код Ватикана г. Извољски и папа посла окружницу пољским бискупима, препоручујући им повиновање и верност законитој влади и заповедајући, да се католицизам не меша са пољском народношћу. Од то доба односи међу Русијом и Ватиканом нису се изменили, али код нашега свештенства пољскога у семинаријама још је јача опозиција против Русије. У Пољској прогоне православне с фанатичном нетрпељивошћу. Католичке семинарије постале су средиштима народне пропаганде, где су питомце спремали за апостоле устанка. То је дало повода руској влади, да је затворила пољске семинарије, а у Одесу послала је бискупа Симона, једнога од првих пропагандиста. На то се више пољско свештенство обратило на Ватикан, иштући заштите и савета; али Ватикан не смеде отворено да поступи. Папа је дао савет, да буду трпељиви и позвао се на своју окружницу, којом је бискупима препоручивао повиновање и верност своје законитом господару. У Ватикану незадовољни су фанатизмом пољскога свештенства; али пољско свештенство не осврће се на то. Папа је доконао, да за љубав Пољака није вредно завађати се с Русијом, јер и осим њих има важних интереса на другим странама, поименце на Китају, где Русија има главни утицај. Могу тамо друге државе чинити што хоће, њих од Китаја дели велика даљина; а Русија може железницом послати у Китај огромну војску, што не може учинити никоја друга држава. И тако папа хоће да препоручи Пољацима свештеницима, да се држе лојалности, а да не чекају на његову потпору. — Руске новине мисле, да Пољаци неће послушати папу.

(Засталост католицизма.) У Немачкој, у католичким круговима, појављују се честе жалбе у новије време, да је католицизам заостао иза протестантизма у свему у науци, књижевности, индустрији итд. Зато се немачки католици брижно питају: шта ће да буде од католицизма, када се брижљиво клони видела и свежа ваздуха? Католички свештеник баварски, др. Јосиф Милер, познат философ у Немачкој, написао је брушуру под насловом Der Re-

formkatholicismus, у којој оштро осуђује језуитски дух у школама и горко се жали, што католицизам губи све више и више додир са, током времена и због тога губи утицај на изображене људе. Католицизам гледа да побија нови поглед на свет начином недовољним па и непоштеним извртањем противничких доказа; а међу тим ради протестантизам се обилатим новим мислима, с покретањем нових проблема, с остварењем нових погледа, који код католика код умне сиротиње у сколастичне философије нису могли бити како треба оцењени. „На тај начин, вели Милер, шири се јаз све јаче; по искону само верска противност постала је ускоро просветном.“ Страх од знања и страховање за веру свеудиљ је велико, а у ствари то је страх, да свој системат мисли не би могао опстати код напреднога мишљења. За то се као вери противно жигосе све, што је противно сколастици, за то се дају опомене против учења у свеучилиштима, за то се толико агитује за фратарске заводе, наравно чисто од бриге за веру, за то се пакосно и непоштено напада на напредне мисли, на пољу философије и богословије. Сада се главно препоручује што несамосталније мишљење. Др. Милер као лек против засталости католицизма препоручује похађање свеучилишта. Тако стоји с католицизмом у Немачкој. Али ни у Француској не стоји боље. Обри (Aubry) у свом Essai sur la méthode des études ecclésiastiques en France 1890. пише: „Ми констатујемо, да у Француској има 50 000 свештеника, који се занимају душепопечитељством, наставом и апостолатом, па ипак губе утицај на друштво. Откуда то? Од семинарија. Ове нису у стању изобразити свештенство, које би дорасло било нападању безверства.“ За семинарије вели, да не држе корак с напретком богословске науке. Настава је дресура, која дух убија. У место жива слова даје се питомцима сухопаран катихизис, они морају да пуне главу којечим. Управници семинарија не ће из основа изображене богослове, јер би се ови могли понети! Бискупу је уз неучене, али понизне и смерне попове лакше управљати дијецезом, него ли уз учене и свесне. Бискупи забрањују похођење свеучилишта, па чак и католичких свеучилишта! Због тога свештенство данас стоји без моћи и важности у свету.

(Исправак.) У 36. броју „Срп. Сиона“ а под свршетком чланка „Хусово православље“ (стр. 582.) погрешно је означен као писац тога чланка Милан Поповић. Та се погрешка исправља тиме, да је писац истога чланка г. Светислав Давидовић, сада студент I. курса Московске духовне академије.

Књижевни прикази.

Спомоћно упутство о исповиједи за свештенство и народ. Написао митрополит Митрофан Бан. К. ц. државна штампарија на Цетињу. 1898. год.

И ако је српска богословска литература доста слаба, ипак у новије доба добија новог маха и полета. Рекосмо новог маха и полета, јер не требамо никад сметати с' ума доба, кад је богословска књижевност у Срба толико развијена била, да је са књигама те врсте снабдевала и православну Русију. Но, времена се променуше и данашњи наши богословски писци махом се испомажу руском књигом, па то исто и чини писац горњег дела.

Но високопреосвећени писац спомоћног упутства о исповеди, не може се рачунати међу писце, који се служе једино страним изворима, јер, крај страних извора, наилазимо код њега на доста обилати оригиналан рад. Па овај потоњи рад сплетен и уткан са страним радом ипак чини лепу целину и за то нам она добро дошла.

Набрајање других автора, а особито руских, доказује обилато познавање руске богословске књижевности и са исцрпним радом ми смо добили ново опширно и темељно написаво дело. Истина у овом се правцу код нас Срба доста радило, али то што је рађено, разбацано је по богословским листовима и у мањим засебним делима. Но још нешто! Сви се ми тужимо на падање верске свести у народу, и то ми и сами увиђамо; али нам се и са непозваних страна добацује, да је овом стању највише криво наше свештенство, а поглавито с тога, што је у народу са свим запуштена св. тајна исповеди. Исповед је моћ, која човеку даје моралне снаге, да призна своје мане с тврдом намером, да их у будућем животу исправи. Без те снаге нема подлоге, која би човечанство могла усавршавати у његовом моралном животу.

Многог одврати од исповеди непознавање цели исповеди и невештина дотичног исповедаоца, а већину још одвраћа и та околност, што зазира од начина исповеди баш оних, који нам као непозвани добацују, да је народ морално пао и да је св. Православље престало дисати бујним животом, те да је пало у мртвило. Требало би дело, о којем је овде реч, марљиво прочитати, те ће се видети да у њему нема ни трага од оног, од чега се много зазира.

Спомоћно унутство о исповеди опширно је написано, а дели се на пет делова.

У првом делу износи се општи поглед на св. тајну исповеди а има девет одсека. Сваки одсек сачињава за себе целину, и показује познавање св. писма оба завета, а тако је обрађен, да би се могао више употребити за проповед црквену, него за богословску расправу, по овакови одсеци какви јесу, добро су дошли свакоме свештенику, јер поуке, да буду јасније, зачињене су примерима из св. Писма и хришћанске историје.

У другом делу говори се о свештеничким дужностима при исповеди, а подељен је на двадесет и четири одсека. У овим одсецима расправљају се и нека важнија питања из пастирске праксе, а која се односе на св. тајну исповеди, као на пр. како треба свештеник да исповеда глуво-неме; како треба исповедати оне, који су под судом у тавници; како треба исповедати оне, које је суд на смрт осудио; свештеник је дужан у најстрожијој тајности чувати све оно, што је при исповеди чуо, од оних који се исповедали, а уједно се и наводи шта се има открити и т. д. Крај ових практичних ствари расправља се и о томе: како треба исповедати клирика пред његовим рукоположењем; и том приликом, какву он има заклетву да положи. Писац се овде послужио руским извором, но вредно би било, да је још навео, да ли се ова установа, коју прописује и црквено право, заиста у православним помесним црквама и практикује, јер се код нас не практикује, а престало је и издавање Спифелија.

У трећем делу изнесене су напомене покајнику и деле се у тринаест одсека. Сваки је одсек обрађен више као морална поука, која се има пружити покајнику мимо својега надлежнога свештеника другог духовника бира себи за исповед. И код нас је хрђав обичај, а има га као што се види и по другим странама, да многи и многи, који се жели исповедити и пречестити иде другом свештенику на исповед а не своје надлежне,* или нит своје нит другом изговарајући се онако како писац вели: „Неки би опет хтјели казати, као да овоме или ономе свештенику не би се жељели исповедати зато, што тобож замисљају, да је такви свештеник по дјелима

* Тај обичај је дозвољен, уз одржавање односних прописа, а сасвим је по пастирској науци и оправдан у извесним случајевима.

Ур.

својијема недостојан да исповиједа.“ Али да је овако мишљење скроз погрешно и неоправдано, по високопреосвећени писац наводи: „Блажени Августин говори: ејеме, па ма било да је послано чистом или нечистом руком, оно не губи своју природну моћ плодородија.“ „Ако би који свештеник у животу људскоме и одликовао се од другог, али сила тајинства и код једног и код другог једнака је.“ Но код нас се још даље иде, јер ко омрази свога свештеника тај не само да се код њега не исповеда но и у цркву не иде. Опасна је болест то, која не води добру, а интелигенција која би требала у свему добром да предњачи нашем народу, рекли би, да баш највише у овом случају греши!

Долазимо сад до четвртог дела, али најважнијег, и коме дође ова књига до руку, тога нарочитој пажњи упозоримо на овај део. У почетку се говори: о претходној спреми пред саму исповед, о чину исповеди и прелази се на исповед деце.

Да је исповед деце врло важна свештеничка дужност високопреосвећени писац позива се на задарску „Истину“ год. 1886. „Што у младости научиш, то у старости чиниш.“ „Главни узрок свега споменутога зла створен је још у раној младости. — Свему дакле овоме криво је погрешно васпитање дјече.“ И ми радо потписујемо ову тврдњу, јер се и у нашем народу вели: да се воћка исправља док је млада, али ма да су питања за седмогодишњу децу, која први пут долазе на исповед тако састављена да се сасвим одговарају њиховом добу ипак не би могли препоручити у опште исповед малене деце. Не можемо их зато препоручити, јер деца, не само која се први пут исповедају но и старија деца, па још док су и у школи, не схваћају важност исповеди, а о томе се могао сваки освечити ко је покушавао малену децу исповедати онако како прописује православно исповедање.

Ми држимо да је са свим добар садањи начин који се код нас практикује, а тај је, да се деца, пре него што се исповеде растумачи шта је то св. тајна исповеди и покајање, па да им се даде сходна поука. Питања која су тамо препоручена, могу се тако обрадити да се употребе као поука. На пр. питање: Моли ли се дете Богу, и ако се не моли, да ли нам што греши, — не ће дете извести на прави пут познавања исповеди. И ова питања као: зна ли дете молитву;

иде ли Недељом и празником на службу; моли ли се за своје родитеље; стоји ли мирно у цркви; је ли што за себе учинио, што је могао учинити, да за сваку ситницу слуге не узнемирава и т. д. — излишна су. Сва ова питања, као што рекосмо, могу се обрадити за поуку: да деца мирно стоје у цркви, моле се Богу и т. д. За све погрешке дечије, није их нужно исповедити, јер их деца, овакове какве су, не ће признати, па и онда кад их други одаду опет таје, а то за то што не схваћају св. тајну исповеди. Истина да се она тумачи у школи, код нас у III и IV. разреду основне школе, али ово учење и тумачење може служити само као основа за потоња зрелија времена. А мане и погрешке дечије не ће вероучитељ и свештеник дознати путем исповеди, но од друге деце и исповед овакова како, се овде препоручује, за децу излишна је.

Питања за одрасле, који се исповедају, обрађена су према заповедима Божјима и она су вреднија једна од других. Тако је од особите вредности истакнути питање у којем се истиче народни моменат: „Моли ли се Богу за спасење душâ онијех јунака, који су у ратовима погинули за обрану наше св. Православне вјере, српске слободе и наше отаџбине.“ Питања: да ли се светкује крсно име, пали свећа воштаница и напија у славу Божју и светитељеву, свако је испраћено родољубивом поуком.

У приказивање појединих питања не можемо се упуштати, то би нас далеко одвело, но ћемо то рећи, да су питања тако обрађена, да их сваки свештеник може слободно употребити, без да изазове зебњу у покајнику, коју осећа пре исповеди, и без да ико зазире од исповеди онако, као што виђамо да бива при исповедима код оних, који се васпитали у језуитским школама. Из питања у споменутом делу упознајемо донекле и верски живот овенчаних бораца наших за Српство и Православље, али и то, да и верски живот тамо у српске круне драгом камењу помало пада, а то опадање опазио је и владика Раде (Петар II.), те с болом погледа на свој народ. . . . који уме јатаганом главе сећи. . . .

Спомоћно упутство добро ће доћи сваком свештенику, и ми га најтоплије препоручујемо, јер исповед је важна моћ за развитак вереке свести у народу, а на то се своди данас сав рад.

Чепин.

Јован Магарашевић.

И з ј а в а.

Господ. Луј Тауш позлатар и творничар црквених утвари у Новом Саду, направно нам је један „Школеки Барјак“, који смо на наше потпуно задовољство како у изради тако исто и у послужи уз солидне цене добили, те овим препоручујемо г. Тауша свима општинама и родољубивом народу за најбоље задовољство.

Чента 25. јуна 1898.

Приређивачки одбор:

В. Јанковић, трговац; Јефта Андрејевић, учитељ; Милутин Јоановић, трговац.

Јавна захвала.

Са овим изјављујем најтоплије своје признање о раду г. Луј Тауша позлатара и творничара за српску православну црквену уметност у Новом Саду, који ми је зготовио један Црквени Барјак у красном укусу, а који сам у спомен моје миле и никад незаборављене кћери Живане на дар приложио нашој цркви, за које моје признање како у изради, тако и у позлати изричем моју најтоплију захвалност и свима га топло препоручујем.

У Сурдуку 30. јануара 1898.

Радивој Стојковић
опш. начелник.

ЗВАНИЧНИ ОГЛАСИ.

С Т Е Ч А Ј. 184 1—3

Оставком упражњено је учитељско место, на овој вероисповедној мешовитој школи српској.

Учитељска плата у новцу јест: 300 фор ав. вр., које прима из благајне политичке општине. Урбаријалне земље $\frac{2}{4}$. јарошке земље 3600⁰, старо гувно 525⁰, ново гувно 300⁰, на све ово учитељ плаћа порезу, еквивалент и друмарину. Затим ужива стан са 2 соб., кухињу, комору, шталу, шуцу и башту.

Земља је за год. 1899. у аренду продата и учитељ ће у име исте примити 170 фор ав. вр. у три накнадна obroка почевши 20. марта 1899.

Рефлектовати могу, који прописану квалификацију имају. Дужности су прописане „Уредбом“, дужан је у цркви певати, недељну школу држати, децу певању поучавати.

Лична пријава узима се у обзир.

Стечај траје до 10. јануара 1899. год.

Молбенице ваља упутити с оригиналним сведоцима на потписаног председника.

Из седнице месног школ. одбора, држане у Парабућу 1. децембра 1898.

Манојло Грба
парох.

Тодор Анђелић
председник школ. одбора.

СТЕЧАЈ. 181 2—3

Расписује се стечај за учитељицу на срп. вероисповедној основној школи у Бега св. Ђурђу (код Вел. Бечкереча).

Годишња је плата у готовом новцу 300 фор. за пофторну школу 40 фор. за писаћи прибор 6 фор., 2 храта тврдих дрва и 2 хвата сламе за огрев, слободан стан и у име баште 10 фор. Дужности су в. ц. шкољском уредбом прописане.

Компетовати могу само оне, које су сомборску препарандију свршиле и испит из мађарског језика положили.

Рок стечаја до св. Стевана — 27. децембра (по ст. кал.) т. г. у који ће се дан и избор обавити.

У Бега св. Ђурђу, 18. (30.) новембра 1898.
 Душан Бошковић Сава Марковић
 перовођа. школ. председник.

ad К. 624/454 ex 1898. 183 2—3

СТЕЧАЈ.

Ради сталног попуњења парохијског места V. плаћеног разреда у Иванди расписује се овим стечај.

Молбенице ваља путем надлежних претпостављених власти до св. Саве 1899. потписаној епархијској конзисторији поднети.

Из седнице епарх. конзисторије држане у Темишвару 17. (29.) новембра 1898. године.

СТЕЧАЈ. 182 2—3

На упражњено учитељско место у Петровом-селу епархији темишварској, овим се стечај ради сталног попуњења мешовите срп. нар. вероиспов. школе расписује.

Плата је учитеља годишњих у готовом новцу 370 фор., у име пофторне школе 40 фор., у име паушала 10 фор., За три ланца земље сенокос 90. фор., и дрва колико треба.

Дужности учитеља прописане су шкољском уредбом.

Рок стечаја траје до 1. јануара 1999. по старом календару.

Молбенице треба послати на председништво мес. школ. одбора.

У Петровомселу 21. нов. (3. дец.) 1898.

Жива Белић
 општински председник.

Ad К. 1751./305. ex 1898. 180 2—3

СТЕЧАЈ.

На два упражњена свештеничка места у Ст. Станару овим се стечај расписује с примедбом, да се на оба места налазе лични помоћници.

Компетенти имају своје прописано инстурмане молбенице надлежним путем овој конзисторији до 17. (29.) децембра о. г. поднети.

Из седнице епархијске конзисторије бачке, држане у Новом Саду 12. (24.) новембра 1898.

Председништво.

ДРУГИ ОГЛАСИ

ЛИТИЈЕ,
 БАРЈАЦИ
 од солидног
 француског сви-
 леног дамаста
 У БОЈАМА
 ЈЕФТИНО

ХРИШЋАНСКО-ПОЗЛАТАРСКИ АТЕЉЕ

ЗА СРПСКУ ЦРКВЕНУ ПРАВОСЛАВНУ УМЕТНОСТ

Дунавска улица **НОВИ САД**, Дунавска улица
КОД „ЗЛАТНОГ КРСТА“

ОДЕЖДЕ
 од солидног,
 ЈАКОГ ТРАЈНОГ,
 француског
 Ламбас-броката
 СВЕ БОЈЕ
 ЈЕФТИНО

Купивши већу партију француских броката за одежде, и свилених дамаста за црквене барјаци, у пријатном сам положају, да послужим по јефтину цену с лепим одежама, литијама и барјацима.

Молим славне црквене општине, којима су потребне одежде, барјаци, литије, да што пре купе исте код мене, докле траје стовариште.

Даље препоручује своје сопствене израде као фабрика и стручњак за сваковрне цркв. послове и цркв. утвари. Поставља нове дрворезне иконостасе, Христове гробове, тронове са и без икона, а прима да позлађује старе и већ постојеће као и да очисти и обнови иконе. Имам на стоваришту црквених утвари, рипида, нандила, путира, петохљебница, чирака, надионица, ђивота, венчаница, ручних крстова, за цркву полијелеја од шпифована кристали, као и од бронзе и гвозђа са позлатом. Затим: литија, шкољских и свих задружних застава, сваковрних светлих и црних одежа, барјана, неба, дверских и трапезних застирача, стихара, за преч. г. г. свештенике плавих и црвених појасева, икона на плеху (целиваче) и на платну, плаштаница, целивача на плеху (каширано) по 1 фор. 60 нов., оквира за целиваче иконе, све уз солидну послугу и стручњачну цену. На захтевање шаљем мустре с предрачуном за веће црквене послове. Примам старе путире на позлату, као и рипиде и друге црквене утвари. — Због тескобног простора у мојој радњи имам на продају готове тронове Матере Божије и владичанске, те их препоручујем слав. општинама, које их требају, а дајем их по најумеренију цену и на отплату.

У својој радњи искључио сам обичај путујућег препродајца и то само с тога, што сам рад пошт. муштерију са 20% јефтиније послужити него што би ма на ком другом месту послужена била, 7—8

Шаљем мустре на захтев.

С поштовањем **ЛУЈ ТАУШ.**